

פירא?

ומשנינן: אין! כדרחבא.

במערכה, וכך תבער בה האש היטב. וכיון ששער העזרה שבמזרח היה מכוון כנגד השערים המזרחיים של עזרת הנשים ושל הר הבית, היתה הרוח המזרחית שמבחוץ עוברת דרך כל השערים, עד מקום המערכה.

ועוד, שהרוח המזרחית קשה וחזקה [רא"ש].

וחד אמר: כדי שיהו מציתין את האליתא [הקיסמין דקין של עץ שהיו מניחים בתוך המערכה, בשביל לחזק את האש] משם, דרך אותו הפתח.

מיתניב: שנינו במתניתין: ריוח היה בהן בין הגזירין, שהיו מציתין את האליתא משם! הרי שמאותו הריוח היו מציתין אותה, ולא מהחזית.

ומשנינן: אמר לך האי דאמר דמהחזית היו מציתין אותה: מקומות מקומות הרבה עבדי לצורך הצתת האליתא, כדי שישרפו עצי המערכה מכל הצדדים.

הדרן עלך ראוהו אחיו!

פרק אמר להם הממונה

מתניתין:

אחר שבאו הכהנים ללשכת הגזית, אמר להם הממונה: בואו והפיסו ויקבע הגורל מי יעשה את שלש עשרה העבודות דלהלן:

א. מי הוא הכהן השוחט את התמיד⁽¹⁾.

א-2 דאמר רחבא: מייתי נטיעות מעצי תאיני חיורתא [לבנים] שגרועים הן, ושייפא לחו כחבלא דצכתא [חבל העשוי מצורי דקל] עד שתוסר כל קלפת העץ, ושריק מעליה ומשיר ממנו כזרא [זרעין]. שאף אם יש זרע גרעין בתוך הנטיעות, הוא נופל על ידי שמשייפים אותו.

וקברי [ושותלים] ליה לאותה תאינה חיורתא היכא דמסיק ימא שירטון. שבאותו מקום שהים גואה, הלחלוחית מרובה. ומתוך כך לא ימות האילן [שאם היה גדל במקום אחר היה מת, לפי שאין לו קלפה].

ומתוך שנעשה אילן סרק ואין בו פירות שיכחישו את כוחו, הרי הוא גדל הרבה, ועצים הראויים לקורה עבדא. אבל פירות לא עבדא. ותלת בריכי [ענפים] מינייהו, לא מחזקא להו גמלא [דף של גשר]. שמרוב גודלם אין הגשר סובל את כובדם.

וכיון שאינו עושה פירות, לוקחין מענפיו הדקים לצורך המזבח.

שנינו במתניתין: סידר את המערכה גדולה מזרחה, וחזיתה מזרחה!

והוינן בה: מאי טעמא עביד לחזיתה [פתח שבה] לצד מזרח?

רב הונא ורב חסדא נתנו טעם בדבר.

חד אמר: כדי שתהא הרוח מנשבת בה

1. ואף על גב שהשחיטה כשירה בזר, תקנו לה פייס. משום שתחלת עבודת התמיד היא, וחביבה

האש. וילפינן לה התם מעצי מערכה. מקדש דוד.

הידים [הקידמיות]. ג. העוקץ [הזנב] והרגל של שמאל. ד. החזה והגרה. ה. שתי דפנות. ו. הקרביים.

והעלאת כל חלק מששת החלקים לכבש נעשית על ידי כהן אחר. ויבואר בפרטות לקמן.

וכן קבע הגורל:

יא. מי מעלה לכבש את הפולת.

יב. ומי מעלה את החביתין.

יג. ומי מעלה את היין⁽⁶⁾.

ב. ומי הוא הכהן המקבל את הדם ומוליכו, (2) וזורק אותו על המזבח.

ג. מי מדרשן⁽³⁾ את המזבח הפנימי⁽⁴⁾ מהאפר שעליו⁽⁵⁾.

ד. ומי מדרשן את המנונה [מוציא את הפתילות והשמן הישנות ושם חדשות במקומן].

ה. ו. ז. ח. ט. י. מי מעלה אברים של תמיד לכבש.

ונחלקים הם האברים לששה חלקים. א. הראש והרגל [האחורית] של ימין. ב. שתי

5. וכתב הרמב"ם בפירוש המשניות, לקמן פרק ו', וכן משמע מדבריו בפרק ו' מתמידין ומוספין הלכה י"א, דגם בבוקר וגם ביו הערבים היו מדרשנים אותו.

אלא דלפי מה דכתבו תוספות ביומא נט א דרשון מזבח הפנימי איתרבי ממאי דאיתר קרא בדרשון מזבח החיצון, נראה דמצותו רק בבוקר, כמו דרשון מזבח החיצון. חזון איש, מנחות ל"ו. וכן כתבו התוספות להדיא ביומא לג א, דהיה רק פעם אחת ביום.

(ואולי סמך הרמב"ם על מקור הירושלמי, דיליף דרשון הפנימי מהזאות המזבח הפנימי. מה הזיה בגופו של מזבח הפנימי, אף הקטרה צריכה להיות בגופו של מזבח, ולא על גבי הדשן שעליו. ומשום כך הוצרכו לדשנו. ולטעם זה, גם קודם קטורת של בין הערביים צריך לדשנו).

6. וצריך עיון, דמשמע מימא כז ב, דאין מפיסין אלא בעבודה תמה, כלומר, עבודה שהיא גמר, ולא עבודה שיש אחריה עוד עבודה. ואם כן, למה מפיסין בדרשון מזבח ומנורה ובהעלאת אברים לכבש? והא אינן עבודות תמות, דהאיכא אחריהן הקטרה והדלקת נרות.

להו. ואי לא יפסו, אתו לאינצויי ויבואו לידי סכנה. יומא כח א על פי הברטנורא.

2. וכתב הרמב"ם בפירוש המשניות דביומא איתא שהכהן שכלה בו המנין, הוא זורק את הדם. והסמוך לו שוחט. ואף על פי שהשחיטה קודמת, מכל מקום עבודת זריקה חשובה יותר. שהרי השחיטה כשירה אף בזר. (ולא נמצא שם כן). וכן הוא בברטנורא שם.

3. וכתב הברטנורא, שהמדרשן מזבח הפנימי, הוא מקטיר את הקטורת. והמדרשן את המנונה הוא מדליקה. ונקיט דרשון משום שהוא תחלת עבודת ההקטרה וההדלקה. ודבריו צריכים עיון גדול. שהרי משנה ערוכה היא לקמן, דלקטורת היה פיס בפני עצמו. תוספות יום טוב.

4. וכתבו תוספות ביומא, דדרשון המזבח הפנימי אינו עבודה גמורה ולא בעי בגדי כהונה.

ויש להוכיח כן מהא דתנן לקמן, שהיה חופנו. וחפינה היא בשתי ידיו. ואי עבודה היא, הא פסולה בשמאל. מקדש דוד.

והיה עולה אחד הכהנים לגג. אם הגיע היום, אותו הרוואה אומר: "ברקאי"! והוא מלשון צוהר ואור.

[והוצרכו לכך, מפני שפעם אחת עלה אור הלבנה, וטעו בו ודימו שכבר יום, ושחטו את התמיד קודם זמנו. יומא כת.].

מתיא בן שמואל שהיה הממונה על הפיסות, היה אומר לרוואה שעל הגג: אמור: האם האיר פני כל המזרח⁽⁹⁾ עד שהוא מאיר בחברון, ונראית היא לאורו? והוא [הרוואה]

ולא היו מפיסין אלא פיס אחד, לעבודה הראשונה. והכהן שזכה בה, היו נמשכין עמו הכהנים העומדים אחריו, וזוכים בשאר י"ב העבודות, כסדר עמידתם⁽⁷⁾.

הפיסו פיס לכל העבודות האלו, וזכה בהן מי שזכה.

אמר להן הממונה: צאו וראו אם כבר האיר היום, והגיע זמן שחיטה של התמיד! שאין זמנה אלא ביום, שנאמר "ביום זבחכם"⁽⁸⁾.

בזר. תוספות שם. אבל הרמב"ם בפרק ד' ממעשה הקרבנות הלכה א' כתב, אף לגבי שחיטה בלילה, דפסולה מקרא ד"ביום צוותו".

וצריך עיון לדבריו מהגמרא הנ"ל. ויעויין באבן האזל, פרק א' מפסולי המוקדשין הלכה ל"ז.

והר"ח ביומא כט א כתב, דתמיד שנשחט בלילה פסול משום דכתיב "את הכבש האחד תעשה בבקר".

9. וכתב הרמב"ם בפרק א' מתמידין ומוספין, הלכה ב': ואימתי זמן שחיטתן — של בקר, שוחטין אותו קודם שתעלה החמה, משיאיר פני כל המזרח! וזמן זה הוא קודם נץ החמה.

ואף דכל המצוות הנוהגות ביום, אם עשאון מעמוד השחר כשרות רק בדיעבד, אבל לכתחלה מצותן מנץ החמה — שאני כהנים דזריזים הן, ולא חיישינן שיטעו.

ושיטת הרמב"ם בפירוש המשניות ביומא, דזמנו של שמואל בן מתיא הוא מאוחר מזמן חכמים שהוא "ברקאי", דהיינו עמוד השחר. וסבירא ליה דעד שהאיר פני כל המזרח, עלולים לטעות בין יום ללילה.

ולפי זה, פסק הרמב"ם כאן כשמואל בן

ויש לתרץ, דכל שהיא תחלת עבודה, הריהי חשובה להפיס עליה. וכדאמרינן התם לגבי שחיטה. מפרש.

7. ולא כך היה סדר העבודה. אלא קודם היה דישון מזבח הפנימי והמנורה. ואחר כך היתה שחיטת התמיד וזריקתו. אלא לכך הקדימו את הפיס לתמיד, משום שהיו עוסקין הכהנים שזכו בו לבדוקו ממום, קודם דישון המזבח והמנורה. מפרש.

אבל בביאור הגר"א כתב, דשחיטת התמיד וקבלת דמו קודמת לדישון המזבח והמנורה. והא דאיתא "דישון קודם לדם התמיד", היינו לזריקת הדם. (ולא הכי הקדים את השוחט והזורק, משום שהזורק היה גם מקבל את הדם, כדאיתא ביומא).

ותוך כדי הולכת הדם ממקום השחיטה למזבח, שהיא מהלך יותר ממאה אמה, היה נגמר דישון המזבח והמנורה.

ויעויין להלן (ל ב הערה 1), בדעת הרמב"ם בזה.

8. כן הוא במפרש. ומקורו ממגילה כ א ואף דבלאו הכי עבודה בלילה פסולה מקרא ד"ביום צוותו", שחיטה לאו עבודה היא, שהרי כשירה

משיב ואומר לו: הן (10)!

ואחת, לשכה שעושיין בה לחם הפנים (12).

אמר לחן הממונה לכהנים שזכו בפיס, קודם שהאיר היום: צאו והביאו טלה לתמיד מלשכת הטלאים, והכינו אותו לשחיטה, ובקרוהו ממום!

נכנסו הכהנים ללשכת הכלים, והוציאו משם תשעים ושלושה כלי שרת של כסף וכלי שרת של זהב, לצורך עבודות היום.

והשקו את קרבן התמיד בכוס של זהב כדי שיהיה נוח להפשיט את עורו.

והרי לשכת הטלאים נתונה במקצוע צפונית מערבית של בית המוקד (11).

ואף על פי שהוא כבר מבוקר ממום מבערב ב-2 [מאתמול, שהרי קרבן התמיד טעון ביקור ממום ארבעה ימים קודם שחיטתו], היו מבקרין אותו שוב קודם הקרבתו, לאור אבוקות.

ובית המוקד, טרקלין גדול היה. וארבע לשכות היו שם, פתוחות לו.

אחת, לשכת הטלאים האמורה.

מי שזכה בשחיטת התמיד, משכו והולך עמו לבית המטבחים. וכן מי שזכו בהעלאת האברים, הולכין אחריו לבית המטבחים.

ואחת, לשכת החותמות. שמי שהיה צריך סלתות ונסכים למזבח היה משלם שם את דמיהם. והיה הממונה שיושב שם חותם לו על אישור התשלום. והיה הלה ניגש עם חותם זה לממונה על הנסכים, ומקבלם ממנו.

ובית המטבחים היה לצפונה של מזבח. שהתמיד הוא עולה, ושחיטת העולה היא "על ירך המזבח צפונה". ועליו [על בית המטבחים] שמונה עמודים ננסים [נמוכים] של אבן.

ואחת, לשכת בית המוקד [הקרויה "בית המוקד הקטן"]. ששם היתה מדורה תמיד.

מתיא. מנחת חינוך, מצוה ת"א.

11. וביומא טו ב קא רמי עלה ממתניתין דמדות, דקתני בה דהיתה במקצוע דרומית מערבית. ומשני לה בכמה אופנים.

וצריך עיון מהא דמשמע מדבריו פרק א' מעבודת יום הכיפורים, דאף לכתחלה זמנו מעמוד השחר. ויעויין באבן האול שם.

12. ובמתניתין דמדות אין מונה את לשכת בית המוקד ולשכת החותמות. אלא מונה תחתיהן לשכה שגנזו בה בני חשמונאי את אבני המזבח ששקצום מלכי יון, ולשכה שיוורדים בה לבית הטבילה.

10. רש"י, מנחות ק'. והמפרש כתב, דשמואל בן מתיא שהיה ממונה אתא למיפלג אתנא קמא, וקאמר: לא היה הרואה אומר ברקאי. אלא בזה הלשון היה אומר: האיר פני כל המזרח. ואמר לו אידך: עד שבחברון? ומשיב לו הן [לחד תירוצא ביומא כח ב].

והיינו הך הן. דבלשכת החותמות גנזו את אבני המזבח. ולשכת בית המוקד היא זו שירדו לבית הטבילה. וקרויה כן על שם שמדורה

ובירושלמי איתא, שדוקא ביום כיפורים היה אומר כן, בשביל להזכיר זכות ישיני חברון.